

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Academic Article

Ethics in Accordance with Yoga Philosophy

จริยศาสตร์ตามหลักปรัชญาโยคะ

Phra Phaithun Chantakamo (Haohan)^{1*}, PhraSuriyon Narissaro (Phungphai)²,Boonraum Khammuangsaen³, Kitsuchin Ponsen⁴พระไพฑูรย์ ฌนทกาม (ห้าวหาญ)^{1*}, พระสุริย นริสโร (ผึ้งผาย)²,บุญร่วม คำเมืองแสน³ และ กฤตสุชิน พลเสน⁴

ARTICLE INFO

Name of Author &
Corresponding Author: *

1. Phra Phaithun Chantakamo (Haohan)*
พระไพฑูรย์ ฌนทกาม (ห้าวหาญ)
Mahamakut Buddhist University, Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: phaithun46555@gmail.com

2. Phra Suriyon Narissaro (Phungphai)
พระสุริย นริสโร (ผึ้งผาย)
Mahamakut Buddhist University, Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: phungphaysuriyn@gmail.com

3. Boonraum Khammuangsaen
บุญร่วม คำเมืองแสน
Mahamakut Buddhist University, Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: Boonruam.ka@mbu.ac.th

4. Kitsuchin Ponsen
กฤตสุชิน พลเสน
Mahamakut Buddhist University, Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: Kitsuchin.pon@mbu.ac.th

คำสำคัญ

จริยศาสตร์, ปรัชญาโยคะ

Keywords:

Ethics, Yoga Philosophy

Article history:

Received: 17/03/2025

Revised: 21/04/2025

Accepted: 06/08/2025

Available online: 09/09/2025

How to Cite:

Chantakamo et al. (2025). Ethics in Accordance with Yoga Philosophy. *Journal of Dhamma for Life*, 31(3), 853-864.

ABSTRACT

This academic article aims to study the matter. 1. Ethics 2. The philosophy of yoga from the study found that the concept of ethics of yoga philosophy. Which is a science that leads to liberation through systematic training especially the concept of Panthalee Propose guidelines for yoga Atsadang, which aims to control the mind and internal awareness. Ethics in accordance with yoga philosophy Is the study of the teachings of the yoga philosophy Which focuses on the development of ethics through mental training and self-control all aspects of life to be able to achieve liberation from adherence and suffering in everyday life, the yoga philosophy is a way that aims to develop a peaceful heart. And consciousness in life with ethics as Important basis for training in order to make changes in itself. Which includes the practice of ingasa (non-encroachment), steama (control of actions and words), and various moral development Which supports the achievement of concentration and nirvana. Education in this article therefore focuses on the application of the ethics of yoga in daily life. And balance between physical, verbal training and the mind, understanding and applying ethics in the philosophy will help the practitioner to develop the mind and can reduce lust Resulting in a better change Not only for yourself but can also lead to a higher moral society.

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่อง 1. จริยศาสตร์ 2. ปรัชญาโยคะ จากการศึกษาพบว่า แนวคิดจริยศาสตร์ของปรัชญาโยคะ อันเป็นศาสตร์ที่มุ่งสู่ความหลุดพ้นผ่านการฝึกฝนตนเองอย่างมีระบบ โดยเฉพาะแนวคิดของปัทมฐลี เสนอแนวทางโยคะอัษฎางค์ซึ่งมุ่งสู่การควบคุมจิตและการตระหนักรู้ภายใน จริยศาสตร์ตามหลักปรัชญาโยคะ เป็นการศึกษาพระธรรมคำสอนในแนวทางปรัชญาโยคะ ที่เน้นการพัฒนาจริยธรรมผ่านการฝึกฝนจิตใจและการควบคุมตนเองในทุกด้านของชีวิต เพื่อให้สามารถบรรลุถึงการหลุดพ้นจากการยึดติดและความทุกข์ในชีวิตประจำวัน ปรัชญาโยคะเป็นแนวทางที่มุ่งสู่การพัฒนาใจที่สงบ และมีสติในการดำเนินชีวิต โดยมีจริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการฝึกฝนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวเอง ซึ่งรวมไปถึงการฝึกอหิงสา (การไม่เบียดเบียน), สติยามะ (การควบคุมการกระทำและการวาจา), และการพัฒนาคุณธรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการบรรลุถึง สมาธิ และ นิพพาน การศึกษาในบทความนี้จึงมุ่งเน้นที่การประยุกต์ใช้หลักจริยศาสตร์ของโยคะในชีวิตประจำวัน และการสร้างความสมดุลระหว่างการฝึกฝนทางกาย วาจา และใจ การทำความเข้าใจและนำหลักจริยศาสตร์ในปรัชญาโยคะมาปรับใช้ จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาจิตใจและลดละกิเลสได้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ไม่เพียงแต่สำหรับตนเอง แต่ยังสามารถนำไปสู่สังคมที่มีคุณธรรมสูงขึ้น

บทนำ

จริยศาสตร์คือแสงสว่างแห่งปัญญาที่นำทางมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตไปบนเส้นทางแห่งความดีงาม เป็นรากฐานของคุณค่าทางศีลธรรมที่หล่อหลอมพฤติกรรม ความคิด และจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวมมนุษย์แสวงหาคุณค่าทางศีลธรรมและจิตวิญญาณมาโดยตลอด ด้วยความมุ่งหวังจะดำรงชีวิตอย่างมีความหมายและก้าวสู่ความสมบูรณ์แห่งจิตใจ ในบรรดาหลักคำสอนที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดด้านจริยศาสตร์ ปรัชญาโยคะ มีแนวทางที่มุ่งเน้นการฝึกพัฒนาจิต สมาธิ และปัญญา การพัฒนาคุณจริยธรรมที่ดีงาม สร้างเสริมคุณธรรมและพัฒนาทางจิตใจ อันเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม จริยศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ พยายามช่วยให้คนมีความรู้สึกอันดี ค้นหาคุณค่าที่แท้จริงแห่งชีวิต และช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์พยายามแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด มีคุณค่าที่สุดในชีวิตของตน จริยศาสตร์จึงเป็นประโยชน์แก่ชีวิตโดยตรง เป็นศาสตร์แห่งคุณค่าอันควร แก่การศึกษาอย่างยิ่ง สังคมที่เจริญมั่นคงต้องมีจริยธรรม เป็นเครื่องรองรับหรือเป็นแกนกลาง เหมือนถนนที่มั่นคงและดึกที่แข็งแรง เขาใช้คอนกรีตเสริมเหล็กแม้เหล็กจะไม่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอกแต่ก็มีความสำคัญอยู่ภายในยวบย่อมรู้ดี ทำนองเดียวกับบัณฑิตย่อมมองเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าจริยธรรมมีความสำคัญกับสังคมอย่างไร ในทุกอารยธรรมและทุกยุคสมัย จริยศาสตร์เปรียบเสมือนเสาหลักที่ค้ำจุนความสงบเรียบร้อยของสังคม เป็นเครื่องวัดความเป็นมนุษย์ในแง่ของศีลธรรม และเป็นกระจกสะท้อนสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและตนเอง การมีจริยธรรมมิใช่เพียงเพื่อความดีงามเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังที่หลอมรวมจิตใจของผู้คนให้เคารพซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันเกื้อกูล และสร้างสังคมที่เปี่ยมด้วยความยุติธรรมและเมตตาธรรม ปรัชญาโยคะ โดยเฉพาะแนวคิดของปัทมฐลี เสนอแนวทางโยคะอัษฎางค์ ซึ่งเป็นระบบแห่งการขัดเกลาจิตใจและร่างกายเพื่อให้บรรลุสภาวะอิสรภาพทางจิตวิญญาณแม้จะถือกำเนิดขึ้นในบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมเป็น

ประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อหนุนต่อสติปัญญาและความหลุดพ้นจากพันธนาการของทุกข์ มีคำกล่าวไว้ว่า “โยคะไม่ใช่เพียงแค่การฝึกอาสนะหรือการฝึกเทคนิคต่าง ๆ แต่โยคะเป็นวิถีชีวิต” โยคะไม่ใช่แค่การทำท่าสวามิภุมน์แบบแล้วจะแปลว่าเก่งแต่กลับเน้นที่ความสมดุลและผ่อนคลายมากกว่าจึงจะตรงกับเป้าหมายที่แท้จริงของโยคะ ซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้น เป็นอิสระหรือโมกษะ จริยศาสตร์มิได้เป็นเพียงชุดของกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดทางศาสนา หากแต่เป็นแนวทางที่ช่วยให้มนุษย์ใช้ปัญญาพิจารณาการกระทำของตนเองอย่างลึกซึ้ง เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนจิตใจให้มั่นคงต่อคุณธรรม และเป็นสะพานที่เชื่อมโยงความคิด คำพูด และการกระทำให้กลมกลืนกับหลักแห่งความถูกต้อง ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความสำคัญของจริยศาสตร์ยิ่งปรากฏชัดเจนนขึ้น เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีมีอาจเติมเต็มเต็มจิตวิญญาณของมนุษย์ได้โดยสมบูรณ์ การพัฒนาอารยธรรมที่ไร้รากฐานทางศีลธรรมย่อมนำไปสู่ความเสื่อมถอยของจิตใจ และบ่อนทำลายความสงบสุขของสังคม การมีจริยธรรมจึงเปรียบเสมือนสมอเรือที่ยึดเหนี่ยวชีวิตมิให้ล่องลอยไปตามกระแสแห่งความโลภ โกรธ และหลง แต่กลับช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ด้วยปัญญา ความรัก และความกรุณาต่อกัน

บทความจริยศาสตร์ตามหลักปรัชญาโยคะ เพื่อให้รู้ถึงความหมายเบื้องต้นลักษณะทั่วไปของจริยศาสตร์และปรัชญาโยคะ ความหมายเชิงลึกของการฝึกฝนตนเองในเชิงศีลธรรมและจิตวิญญาณ ตลอดจนชี้ให้เห็นว่าหลักปรัชญาโยคะมิได้เป็นเพียงข้อกำหนดทางปรัชญา หากแต่เป็นแนวทางสากลที่นำไปสู่ปัญญา ความสงบภายใน และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าจริยศาสตร์คือศิลปะแห่งการดำรงชีวิต เป็นดังดวงประทีปที่ส่องนำทางให้มนุษย์ก้าวเดินไปสู่ความดีงามทั้งต่อตนเองและสังคม และเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้โลกใบนี้ดำรงอยู่ท่ามกลางความสมดุลระหว่างปัญญา คุณธรรม และสันติสุขอันแท้จริง

ความหมายและลักษณะขอบเขตของจริยศาสตร์

ความหมายของจริยศาสตร์

ตามหลักนิรุกติศาสตร์ คำว่า “จริยศาสตร์” เป็นภาษาสันสกฤต (จริย + ศาสตร์) แปลตามตัวอักษรว่า “ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติ” หรือ “ศาสตร์แห่งความประพฤติ” จริยศาสตร์ตรงกับภาษาละตินว่า “อีธอส” (ethos) ซึ่งหมายถึง อุปนิสัยหรือหลักของการประพฤติ โดยนัยนี้ จริยศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติ หรือการกระทำของมนุษย์นั่นเอง บางทีเราก็มักเรียกว่าปรัชญาจริยธรรม (moral philosophy) หรือหลักจริยธรรม และคำว่า จริยธรรม นี้ตรงกับภาษาละตินว่า “มอเรส” (mores) ซึ่งหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือข้อปฏิบัติ

จริยศาสตร์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “เอธิคส์” (ethics) ซึ่งหมายถึง ศาสตร์ว่าด้วยศีลธรรม หลักศีลธรรม กฎที่ว่าด้วยความประพฤติและพฤติกรรม

อีกอย่างหนึ่ง จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุปนิสัย นิสัย และพฤติกรรมของมนุษย์ความประพฤติย่อมเป็นกระจกเงาส่องให้เราเห็นอุปนิสัยและนิสัยของคน จริยศาสตร์จึงได้ช่วยตีค่าของมนุษย์ โดยการมองทางอุปนิสัย นิสัยใจคอ และความประพฤติตามที่บุคคลนั้นแสดงออกมาด้วยความสมัครใจในการกระทำนั้น บุคคลมีแรงจูงใจและเจตจำนงอันแน่วแน่ เจตจำนงนั้นแสดงออกถึงอุปนิสัยของมนุษย์

ด้วยเหตุนี้ เราจึงมองเห็นอุปนิสัยของบุคคลได้ในรูปของเจตจำนง หรืออีกนัยหนึ่ง เจตจำนง ก็คือ แบบที่ ได้รับการกระตุ้นเตือนของอุปนิสัยนั่นเอง

ดังนั้น จริยศาสตร์จึงศึกษาว่า “อะไรควรเว้น อะไรควรทำ อะไรผิด อะไรถูก อะไรดี อะไรชั่ว”

นักปรัชญาได้ถกเถียงปัญหาต่าง ๆ มากมายด้วยความหวังว่าจะช่วยให้เราเข้าใจโลกและชีวิตได้ดีขึ้น นอกจากปัญหาทางอภิปรัชญาที่ว่า ความเป็นจริงคืออะไร มนุษย์คืออะไร และปัญหาทางญาณปรัชญาที่ว่า เราจะรู้ความจริงได้แค่ไหนและอย่างไรแล้ว นักปรัชญายังสนใจศึกษาปัญหาจริยศาสตร์ ปัญหานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเราจะได้พบอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน ปัญหาจริยธรรมแตกต่างจากปัญหาอื่นที่เคยพิจารณากันมาก่อนหน้านี้ตรงที่ปัญหาจริยธรรมเป็นปัญหาทางปฏิบัติ พวกเราทุกคนคงจะเคยถามปัญหาแบบนี้กับตัวเองกันมาบ้างแล้ว เช่น คนเราเกิดมาเพื่ออะไร อะไรคือจุดหมายหรืออุดมคติของชีวิต ชีวิตที่ดีคืออะไร เราควรดำเนินชีวิตอย่างไรจึงจะเหมาะสมและคุ้มค่ากับการเป็นคน ทำไมใคร ๆ จึงถือว่าการพูดความจริงเป็นสิ่งที่ถูก การโกหกเป็นสิ่งที่ผิด ใครจะเป็นคนตัดสินว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว นี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ปัญหาจริยธรรมดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับการตัดสินใจเลือกการกระทำของตัวเอง เช่น ต้องเลือกทางใดทางหนึ่งระหว่างการพูดความจริงกับการโกหก มนุษย์เท่านั้นที่มีโอกาสเลือกเช่นนี้ ส่วนสิ่งอื่น ๆ นั้นต้องรอรับพลังจากภายนอกมาผลักดันไม่สามารถจะริเริ่มการกระทำและควบคุมการกระทำของตัวเองได้เหมือนอย่างมนุษย์ ในการเลือกการกระทำนั้น เราต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น เมื่อตัดสินใจเลือกแล้วเราต้องรับผิดชอบการกระทำของเรา มนุษย์ต้องรับผิดชอบการกระทำที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกของตัวเองเพราะเหตุว่าการกระทำนั้น

อาจมีผลกระทบไม่เพียงต่อตัวเองเท่านั้น แต่อาจมีผลกระทบต่อคนอื่น ๆ ด้วย จริยศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเรื่องของความเป็นจริง เพื่อตอบคำถามว่าเราควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับความเป็นจริง จะเห็นได้ว่าเราศึกษาจริยศาสตร์เพื่อตอบคำถามที่ว่าเราควรทำอะไร และทำไมจึงควรทำอย่างนั้น เพราะเหตุใดเราจึงทำอย่างที่เราอยากจะทำไม่ได้เป็นความพยายามที่จะหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำของตัวเอง อะไรเป็นเหตุผลที่ทำให้คนเราเกิดความรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นถูกยอมรับว่าดีหรือชั่ว แต่ก่อนที่จะดูว่านักปรัชญาได้ถกเถียงถึงปัญหาเหล่านี้กันอย่างไร บ้าง เราควรพิจารณาขอบเขตของจริยศาสตร์ทั้งหมดเสียก่อนว่า จริยศาสตร์คืออะไรและแสวงหาอะไร จริยศาสตร์คือ วิชาที่ว่าด้วยการประเมินค่าความประพฤติ เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ทางด้านคุณค่า เพื่อที่จะตัดสินได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือเลว ถูกหรือผิด

คำว่า “จริยศาสตร์” มาจากคำภาษาสันสกฤต จะริยะ = อันพึงประพฤติ + ศาสตร์ = วิชา ดังนั้นวิชาจริยศาสตร์จึงเป็นวิชาที่กล่าวถึงแนวทางอันพึง ประพฤติ แปลศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า Ethics ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า Peri ethikes ซึ่งมาจากรากศัพท์ Ethos แปลว่าขนบธรรมเนียม ภาษาลาตินเลียนศัพท์กรีกว่า Ethica = จริยศาสตร์ ดังนั้นจริยศาสตร์จึงหมายถึงวิชาว่าด้วยจริยธรรม ส่วนจริยธรรม (ethic) หมายถึง ประมวลข้อธรรมที่ทำให้คน ๆ หนึ่งหรือคนประเภทหนึ่งเป็นคนดี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยามคำ “จริยธรรม” ว่า “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ.. ศีลธรรม...กฎศีลธรรม” ซึ่งก็คงมิได้ตั้งใจให้หมายถึงข้อธรรมแต่

ละข้อ ซึ่งควรจะเป็นความหมายของคำ “คุณธรรม”(virtue) จริยธรรมกล่าวให้เต็มจึงได้แก่ ประมวลคุณธรรมอันพึงประพฤติปฏิบัติ ที่พจนานุกรมดังกล่าวนิยามคุณธรรม ว่า “สภาพ (สภาวะ, ภาวะ) คุณงามความดี” จึงนับว่าถูกต้อง ถ้าให้รัดกุมควรเสริมอีกนิดว่า “ภาวะคุณงามความดีแต่ละอย่าง” ทั้งสองคำคือคุณธรรมจริยธรรมก็จะมีความหมายตาม หลักวิชาการสากล

จริยศาสตร์ คือ วิชาว่าด้วยความประพฤติ

1. ความประพฤติ (conduct) หมายถึง พฤติกรรมที่มีมโนธรรมชี้แนะ และเมื่อมโนธรรมชี้ขาด ก็ย่อมจะต้องมีการตัดสินใจเสรี (deliberation, decision) ตามมา หากตัดสินใจเลือกทำตามมโนธรรมก็เรียกว่ามีความประพฤติดี (good or moral conduct) หากตัดสินใจเลือกปฏิบัติฝืนมโนธรรมก็เรียกว่า มีความประพฤติเลว (bad or immoral conduct)

2. พฤติกรรม (behavior) ได้แก่ การกระทำทุกอย่างของมนุษย์และสัตว์ (บางคน ถือว่าพืชก็มีพฤติกรรมด้วย แต่เป็นความคิดเห็นที่ยังไม่เป็นเอกฉันท์) ถ้ามีมโนธรรมนำทางเรียกว่าความประพฤติ ถ้าไม่มีมโนธรรมเข้าแทรกแซงเรียกว่าพฤติกรรมอศีลธรรม (amoral behavior) หรืออจริยธรรม (aethical) คือไม่มีคุณค่าทางศีลธรรม หรือจริยธรรมโปรดอย่าปนกับความประพฤติผิดศีลธรรมหรือทุศีล (immoral conduct) หรือผิดจริยธรรม (unethical) ซึ่งเป็นความประพฤติที่ฝืนมโนธรรม จึงกล่าวได้ว่าความประพฤติจะต้องเป็นการกระทำที่ดีหรือเลวจะกลางๆ ไม่ได้ ส่วนพฤติกรรมจะต้องเป็นการกระทำกลางๆไม่ดีหรือเลว จะตัดสินใจได้ก็ในแง่มีประโยชน์หรือทำ ความเสียหาย เป็นต้น

3. มโนธรรม (conscience) คือ ความสำนึกดีชั่ว (ชั่วน้อยเรียกว่าเลว) อาจจะสำนึกในขณะที่จะต้องตัดสินใจเลือกวิถีทางประพฤติเฉพาะหน้า หรืออาจจะสำนึกในอดีตแต่ยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกวิถีทางประพฤติเฉพาะหน้าก็ได้ เช่น นาย ก เห็นเด็กตกน้ำ นาย ก สำนึกได้ว่าการยอมเปียกและผิคนัดเพื่อช่วยชีวิตเด็กเป็นความประพฤติดีนาย ก จึงกระโดดลงไปช่วยเด็กคนนั้นให้พ้นจากการจมน้ำตายถือได้ว่านาย ก ประพฤติดีแต่ถ้านาย ก เคยสละธุระส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความเดือดร้อนเป็นอาชญา นาย ก อาจกระโดดลงไปช่วยเด็กตกน้ำคนนั้นทันทีที่เห็นโดยไม่มีการตัดสินใจเฉพาะหน้าแต่ประการใดเลย จะเรียกว่าทำโดยอัตโนมัติก็ได้ เช่นนี้ถือได้ว่า นาย ก มีความประพฤติดีด้วยโดยที่ความประพฤติครั้งนี้ มีผลมาจากการได้เคยตัดสินใจเลือกวิถีทางประพฤติดีจนเคยชินความประพฤติดีจนเคยชินเรียกว่า คุณธรรม (virtue) ตรงข้ามกับกิเลส (vice) ซึ่งเป็นความประพฤติชั่วจนเคยชิน ถือกันว่า ความประพฤติที่เคยชินจนเป็นคุณธรรมแล้วย่อมประเสริฐมากกว่าความประพฤติที่ดีที่ตัดสินใจทำเป็นครั้ง ๆ

หากจะถามว่ามโนธรรมสำนึกอะไรบ้าง ก็วิเคราะห์ออกได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายเฉพาะกิจ (particular end) กับวิถี (means) เพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะกิจเป้าหมายเฉพาะกิจระดับหนึ่งจะเป็นวิถีสู่เป้าหมายเฉพาะกิจที่สูงขึ้นไปจนกว่าจะถึงเป้าหมาย สูงสุดของแต่ละบุคคล จึงเห็นได้ว่าเป้าหมายเฉพาะกิจอาจจะเรียกว่าเป็นวิถีได้ด้วย มีแต่เป้าหมายสูงสุดเท่านั้นที่ไม่เป็นวิถีสู่อะไรอีกแล้วจึงได้ชื่อว่าสูงสุด ซึ่งได้มาจากศาสนา และ/หรือปรัชญาที่แต่ละคนมีศรัทธาอยู่ มโนธรรมควรจะสำนึกว่าวิถีทั้งหลายจะต้องมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิต แต่ตามปกติความเคยชินส่วนตัวและมาตรการของสังคมที่ยอมรับ (กิริติ บุญเจือ, 2551 : 2-3)

จริยศาสตร์หรือบางที่เรียกว่า จริยปรัชญา เป็นวิชาที่กล่าวถึง “แนวทางความประพฤติที่เหมาะสม กิริยาที่ควรประพฤติ” นักปราชญ์ท่านให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

- จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความดีอันสูงสุดที่มีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตมนุษย์ หรือ คือสัจจะอันแท้จริง (แมคเคนซี)

- จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักแห่งความประพฤติ และหลักเกณฑ์แห่งความประพฤติว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ (เจมส์ เซซ)

- จริยศาสตร์เป็นวิชาที่กล่าวถึง แนวทางอันพึงประพฤติ (กิริติ บุญเจือ)

- จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่กล่าวถึงความดี และความชั่วแห่งการกระทำของมนุษย์ (ชัยวัฒน์ อัมพพันธุ์)

คำจำกัดความของคำว่า “จริยศาสตร์”

เจมส์ เซซ ได้กล่าวไว้ว่า “จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยหลักแห่งความประพฤติ และหลักเกณฑ์ แห่งความประพฤติว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ”

มูร์ฮีด (Muithead) ได้กล่าวไว้ว่า “จริยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยพฤติกรรมในแบบพื้นฐานแห่งการตัดสินใจที่ถูกต้อง หน้าที่ของจริยศาสตร์ ก็คือ การให้กฎเกณฑ์ที่แน่นอนแก่พฤติกรรม ไม่ว่าพฤติกรรมนั้นจะถูกหรือผิด”

แมคเคนซี กล่าวว่า “จริยศาสตร์ คือ การศึกษาถึงสิ่งที่ถูกและสิ่งดีในการกระทำ”

ตามคำจำกัดความนี้ จริยศาสตร์จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นการศึกษาถึงความถูกต้องและความดี แต่อย่างไรก็ตาม ข้อแตกต่างกันอยู่อีกระหว่างความถูกต้องและความดี หรือ “Right” คำคำนี้เราได้มาจากภาษาละตินว่า “Rectus” ซึ่งหมายความว่า “ตรง” หรือ “เป็นไปตามกฎ” ดังนั้น พฤติกรรมที่ดีจะต้องคล้อยตามกฎ ส่วน “Good” มาจากภาษาเยอรมันว่า “Gut” ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความดีอันสูงสุดตามตัวอย่างนี้ ความดีก็คือ สิ่งที่น่าไปสู่ความดีอันสูงสุด

นักสัญชาตญาณนิยม กล่าวว่า “จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์แห่งความถูกต้องนั้นเป็นแนวความคิด ขึ้นมูลฐานมุ่งแสวงหากฎเกณฑ์ทางจริยศาสตร์เท่านั้น และกฎทางจริยศาสตร์เหล่านี้ก็เป็นกฎที่เกิดจากความคิดอันดีงามที่มีอยู่เสมอ บุคคลก็ควรอาศัยกฎเหล่านี้ในการปฏิบัติหน้าที่”

นักเทววิทยา กล่าวว่า “จริยศาสตร์ คือ ศาสตร์แห่งความดี มิใช่ศาสตร์แห่งความถูกต้อง กฎต่าง ๆ นั้นมิใช่มีไว้เพื่อประโยชน์ของกฎ แต่มีไว้เพื่อบรรลุถึงความดีต่างหาก”

ตามความเห็นของนักเทววิทยานี้ พอจะอธิบายได้ว่า การเป็นอยู่โดยอาศัยกฎต่าง ๆ นั้น ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรง เพราะเป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จทางจริยธรรม การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ถูกหรือผิดนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมาตรฐานเรื่องความดี ดังนั้น จริยศาสตร์จึงมุ่งไปเพื่อความดีอันสูงสุดของมนุษย์ ความดีอันสูงสุดนั้น ก็คือ จุดมุ่งหมายอันสูงสุดของชีวิต การกระทำอะไรก็ตาม ที่นำไปเพื่อความดีอันสูงสุดนี้ คือ ความดี ส่วนการกระทำใดก็ตามที่ขัดขวางต่อความเจริญก้าวหน้าถือว่าเป็นความชั่ว ด้วยเหตุนี้ จริยศาสตร์จึงมุ่งไปที่ความดีเลิศแห่งชีวิตของมนุษย์ ความถูกต้องและกฎต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงอุบายเพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายเท่านั้น

ดังนั้น คำจำกัดความของจริยศาสตร์และแนวความคิดทางจริยศาสตร์ตามความเห็นของ นักปราชญ์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็มีจุดหมายอันเดียวกันเกี่ยวกับเรื่องนี้แมคเคนซี ได้รวบรวมเอาทัศนะที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้นเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่จริยศาสตร์ต้องการ นั่นคือการกระทำของเราควรมุ่งไปที่ความดีเลิศของเราเป็นที่ตั้ง เพราะว่า การกระทำของเรามีความสัมพันธ์กับกฎต่าง ๆ หรือหลักทั่ว ๆ ไปที่สอดคล้องกับสิ่งที่เราควรปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดประสงค์นี้ แต่การศึกษาถึง จุดประสงค์นี้จะมุ่งไปในการแสวงหาความรู้ที่สัมพันธ์อยู่กับความดีในการปฏิบัติเช่นนั้นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าและแน่นอนด้วย จุดมุ่งหมายทางจริยศาสตร์ในระดับต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์และระดับต่าง ๆ ในชีวิตของประชาชนที่ต่างฐานะกันนั้นอาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ แต่เพราะจริยศาสตร์นั้น ไม่ได้ศึกษาถึงแง่ใดแง่หนึ่งโดยเฉพาะในการกระทำ หากแต่ศึกษาถึงการกระทำโดยส่วนรวม ดังนั้น จุดมุ่งหมายของจริยศาสตร์ก็คือ ความรู้เรื่องจุดมุ่งหมายอันสูงสุด ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของเราแต่ละคนนี้เรียกว่า ความดีอันสูงสุดเมื่อขาดความรู้เรื่องความดีอันสูงสุดนี้ จึงเป็นไปไม่ได้ที่เราจะตัดสินใจว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ โดยนัยนี้ แมคเคนซีจึงกล่าวได้ว่า “จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความดีอันสูงสุด มีความสัมพันธ์ อยู่กับชีวิตมนุษย์ นั่นคือ สัจจะอันแท้จริง”

ลักษณะ ขอบเขตของจริยศาสตร์

ลักษณะของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติอันสูงสุด ที่มีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตมนุษย์ จริยศาสตร์กล่าวถึงลักษณะที่ดีหรือเลวแห่งความประพฤติของมนุษย์ โดยเปรียบเทียบความประพฤตินั้นกับความดีเลิศทั้งหลาย และยังบ่งถึงความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ธรรมและอธรรมที่แตกต่างของคนเรา ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า จริยศาสตร์เป็นกฎเกณฑ์แห่งความประพฤติของมนุษย์

ขอบเขตของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ย่อมมีขอบเขตในตัวเอง และขึ้นอยู่กับวิชาที่เกี่ยวข้องกัน แต่อาจจะกล่าวได้อย่างสั้น ๆ ว่า “ความรู้จักประมาณหรือความพอดี” นั่นเอง ซึ่งพระพุทธเจ้า เรียกว่า “ทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา” อริสโตเติลเรียกว่า “สุวรรณมรรคา (Golden Means)” เป็นต้น

ที่กล่าวว่าจริยศาสตร์มีขอบเขตในตัวเอง เพราะจะเอาจริยศาสตร์ของกลุ่มหนึ่งหรือสำนักหนึ่งไปวัดกับอีกกลุ่มไม่ได้ เช่น จริยศาสตร์ของศาสนาแต่ละศาสนาย่อมจะแตกต่างกันออกไป เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หรือศาสนาอิสลาม จะถือว่าการทำกรรมหรือหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์ ควรทำอย่างยิ่ง เพราะเป็นความดีแม้การกระทำเช่นนั้นอาจจะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นหรือสัตว์อื่นอยู่บ้าง และเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของบุคคลในแต่ละอาชีพ เช่น ทหารมีหน้าที่ป้องกันประเทศ กำนัดอริราชศัตรูที่จะมา บ่อนทำลายประเทศชาติ การกำจัดอริราชศัตรูเช่นนั้นถือว่าการทำหน้าที่อย่างถูกต้องสมบูรณ์ควรทำอย่างยิ่ง แต่ในพระพุทธศาสนาจะถือว่า การกระทำความดีก็ตาม ถ้าเบียดเบียนชีวิต ผู้อื่นหรือสัตว์อื่น หรือแม้เบียดเบียนตนเอง ก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนแก่ตนเอง จัดเป็นความชั่ว ความเสียหาย ไม่ควรทำอย่างยิ่ง (บุญมี แท่นแก้ว, 2539 : 2)

ประโยชน์และคุณค่าทางจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ให้ประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาดังนี้

รู้จักการดำเนินชีวิตทั้งในด้านสังคมและในด้านส่วนตัวนั้น ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่า มีทั้งการกระทำที่ดีและการกระทำที่ชั่ว การกระทำที่ถูกต้องและการกระทำที่ไม่ผิดไม่ว่าในกิจการใด ๆ แม้ในการประกอบกิจการอย่างเดียวกัน บางคนทำได้ดี บางคนทำได้ไม่ดี ตัวอย่างเช่น อาชีพทนายความและแพทย์ บางคนก็เป็นทนายความที่ดี แต่บางคนเป็นทนายความที่เลว บางคนเป็นแพทย์ที่ดี แต่บางคนเป็นแพทย์ที่เลว เกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ จริยศาสตร์จะแก้ข้อข้องใจในเรื่องเหล่านี้ให้เราได้ เพราะจริยศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับหลักความประพฤติทั้งหมดของมนุษย์ว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ บางคนมีความสามารถ สูงมากในทางเทคนิค และบริหารธุรกิจ แต่ไม่รู้เรื่องเมื่อพูดถึงความสำนึกในคุณค่าทางจิตใจ และคุณค่าแห่งชีวิตในทางที่ถูกต้อง ถ้าเขาศึกษาจริยศาสตร์ จะช่วยให้เขากระทำในทางที่ถูกต้อง และจะนำสิ่งที่ได้ศึกษามาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ความสามารถที่เขาอยู่เดิมนั่นเอง ทำให้เขาเป็นคนที่มีสมบูรณ์ ทำให้เขาเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่น และเข้าใจสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้นและมีความสุขขึ้น

ชีวิตในสังคมของเราควรเป็นชีวิตที่มีระเบียบ เพื่อให้ชีวิตของเรามีระเบียบ เราควรต้องยอมรับความจริงบางอย่างในสังคม เช่น สังคมได้เปลี่ยนไปแล้วอย่างไร เราต้องเข้าใจบางสิ่งบางอย่าง และเราต้อง มีหลักในการดำเนินชีวิตรวมทั้งข้อปฏิบัติที่จะทำให้เรามีความเจริญก้าวหน้าในทางที่ดีงาม จริยศาสตร์มีส่วนช่วยเราได้มากในเรื่องนี้ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม ตามความเป็นจริงแล้วจริยธรรมและศีลธรรมเป็นวิถีแห่งการครองชีวิตที่ดีที่สุด ความต้องการอันแท้จริงของชีวิต ก็คือ ความสุขและความสงบนั่นเอง

ศีลธรรมและจริยธรรมไม่ใช่สิ่งสมมติสร้างขึ้นมาเล่น ๆ ไม่ใช่เรื่องของอารมณ์ แต่มันเป็นกฎแห่งความจริงของชีวิตที่ชีวิตต้องการ ทำให้ชีวิตสมบูรณ์ จิตใจดีงาม คุณธรรมต่าง ๆ เป็นอาหารหล่อเลี้ยง จิตใจได้ฉันใด อาหารที่มีประโยชน์ก็เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงร่างกายให้เจริญเติบโตได้ฉันนั้น

ความประพฤติทางศีลธรรมและจริยธรรมนั้น ทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นหลักเพิ่มพูนสติปัญญาเพื่อพัฒนาเชื้อชาติ เพื่อความประพฤติที่ดีงาม เพื่อให้คนทำหน้าที่อันถูกต้องเหมาะสม ให้มีมีโนธรรมเพิ่มพูน บุญกุศลแก่ชีวิตทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

จริยศาสตร์สอนให้เรารู้จักคุณค่าอันแท้จริงของชีวิต ว่าอะไร คือ คุณค่าที่เราควรแสวงหาโดยไม่เสียเวลาเปล่า บุคคลที่ไม่ได้กำหนดคุณค่าของชีวิตของตนไว้ให้แน่นอนนั้นจะมีชีวิตอยู่อย่างสงบไม่ได้เลยและจะไม่พบกับความพึงพอใจในชีวิตอีกด้วย เนื่องจากจริยศาสตร์ศึกษาถึงคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ พยายามเร่งเร้าให้คนมีความรู้สึกอันดี ค้นหา คุณค่าอันแท้จริงของชีวิต และช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์พยายามแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด มีคุณค่าที่สุดใน ชีวิตของตน จริยศาสตร์มีประโยชน์แก่ชีวิตโดยตรง เป็นศาสตร์แห่งคุณค่าอันควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาอาจได้รับประโยชน์จากการศึกษาจริยศาสตร์มากกว่าที่กล่าวไว้ข้างต้นก็ได้ ส่วนที่เหลือนี้ขอให้เป็นความดีและความมีประโยชน์ของวิชาจริยศาสตร์ (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และ พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตโตโม, 2561 : 17-18)

คุณค่าทางจริยศาสตร์

คุณค่าทางจริยศาสตร์ คือ ความดี ความดีดังกล่าวอาจจำแนกได้ 3 ประการ คือ

- ความดีที่เป็นเนื้อแท้ หรือความดีในตัวเอง ความดีประเภทนี้จะมีคุณค่าในตัวเองไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาตีความให้ เช่น ความดี ความจริง ความงาม เป็นต้น
- ความดีที่เป็นเครื่องเอื้ออำนวย หรือส่งเสริมความดีให้สูงขึ้นไปอีก เช่น ความมีสุขภาพอนามัยดี ความมีทรัพย์สินสมบัติ การมีความรู้ความสามารถดี เป็นต้น
- ความดีทั้งที่เป็นเนื้อแท้ในตัวเอง และความดีที่เป็นเครื่องเอื้ออำนวยความดีให้สูงขึ้นไปอีก เช่น ความเมตตา กรุณา ความรัก ความสามัคคี ขยันหมั่นเพียรความอดทน การสร้างสรรค์ประโยชน์ร่วมกัน ความเป็นพี่น้องกัน (ภราดรภาพ) ความประหยัด อดออม เป็นต้น (บุญมี แผ่นแก้ว, 2539 : 2-3)

ประวัติความเป็นมาและความหมายของปรัชญาโยคะ

โยคะเป็นลัทธิปรัชญาที่เชื่อกันว่ามีมานานแล้วก่อนพุทธกาล ดังปรากฏในพุทธประวัติว่า สมัยที่เจ้าชายสิทธัตถะออกผนวชยังไม่ได้ตรัสรู้ กำลังแสวงหาโมกขธรรมอยู่นั้น ก็เคยเสด็จไปศึกษาและปฏิบัติธรรมในสำนักท่านอาจารย์ดาบส และอุทกดาบส ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นคณาจารย์ในลัทธิสาขายโยคะ หรือแม้ในคัมภีร์อุปนิษัทสมัยแรก ๆ หลายคัมภีร์ก็มีชื่อสาขายโยคะปรากฏอยู่ ทั้งเชื่อกันว่าดั้งเดิมนั้น ลัทธิโยคะ และลัทธิสาขายโยคะเป็นลัทธิเดียวกัน ดังในภควัทคีตา บทที่ 2 ก็ให้ชื่อบทว่าสาขายโยคะ ส่วนที่มาแบ่งออกเป็น 2 ลัทธิ ก็เป็นเรื่องกาลต่อมา โดยสาขายโยคะหันไปเล็งนับถือพระเจ้า ดังนั้นสาขายโยคะจึงเป็นนิริศวรสาขายโยคะ สาขายโยคะที่ไม่นับถือพระเจ้ายคือพระอิศวร ทั้งนี้ก็เพราะได้รับอิทธิพลมาจากจารวาก ศาสนาเชน และศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นพวกอเทวนิยม ส่วนโยคะยังนับถือพระเจ้ายอยู่ตามเดิม จึงเป็นเศศวรสาขายโยคะ สาขายโยคะที่นับถือพระเจ้ายคือพระอิศวร แต่พระเจ้ายใน ลัทธิโยคะก็แตกต่างกับพระเจ้ายในลัทธิฮินดูทั่วไป คือ พระเจ้ายในลัทธิ โยคะจะเป็นปุรุષะสูงสุด (ปุรุષัตตมะ) พระองค์ทรงปราศจากกิเลส จึงทรงพร้อมด้วยคุณธรรมต่าง ๆ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงสร้างโลก รักษาโลก และทำลายโลก ตลอดทั้งกำหนดชะตากรรมของสรรพสัตว์ลัทธิสาขายโยคะและโยคะในปัจจุบัน แม้จะเป็นต่างลัทธิกัน แต่ลัทธิทั้ง 2 ก็เคยเป็นลัทธิเดียวกันมาก่อน จึงยังเป็นลัทธิคู่กัน อิงอาศัยกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยลัทธิโยคะได้นำอภิปรัชญาและญาณวิทยาของลัทธิสาขายโยคะมาใช้ ส่วนลัทธิสาขายโยคะก็นำโยคะ 8 ของลัทธิโยคะมาปฏิบัติเช่นกัน ดังนั้นสาขายโยคะจึงเป็นภาคทฤษฎี ส่วนโยคะเป็นภาคปฏิบัติ อีกประการหนึ่ง สาขายโยคะเน้นเรื่องความรู้ แต่โยคะเน้นเรื่องจิต สำหรับผู้ที่ได้รวบรวมเนื้อหาสาระของโยคะมาไว้ใน ที่เดียวกันก็คือ ฤๅษีปัทมยูลี จึงได้รับเกียรติว่าเป็นผู้สถาปนาลัทธิโยคะ โดยท่านได้รจนาโยคสูตรขึ้น อันเป็นคัมภีร์หลักและเป็นที่มาของชื่อ ลัทธินี้ ก็ฤๅษีปัทมยูลีมีชีวิตอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ต่อมาวาสาสะ (ราว พ.ศ. 900) ได้แต่ง โยคะภาษยะ หรืออรรถกถาของโยคสูตรขึ้นมา ซึ่งถือกันว่าเป็นอรรถกถาสำคัญของลัทธิโยคะ ต่อมาวาจิสปติ (ราว พ.ศ. 1500) นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ของลัทธิโยคะ ได้แต่งหนังสือตัดตวไวศารที่ อันเป็นอภิธานศัพท์ หรืออธิบายศัพท์ในคัมภีร์ลัทธิ โยคะ ต่อมาวิญาณภิกษุ (ราว พ.ศ. 2200) ได้แต่งอภิธานศัพท์ขึ้นมาอีกเล่มหนึ่งเรียกว่า โยควารติกะ ผลงานทั้ง 3 นี้ถือกันว่าเป็นอรรถกถาที่สำคัญของลัทธิโยคะมาตราบเท่าปัจจุบันนี้" คำว่า โยคะ แปลว่า การประกอบหรือการรวมหรือความเพียรพยายาม กล่าวคือ ปรัชญาโยคะมีจุดมุ่งหมายที่จะประกอบหรือรวม ชีวะเข้ากับปุรุษะ หรือชีวะตามันกับปรมาตมันเข้าด้วยกัน ส่วนที่แปลว่าความเพียรพยายาม ก็ดังที่ฤๅษีปัทมยูลีได้ให้ความหมายไว้คือ ความเพียรพยายามเพื่อบรรลุความสมบูรณ์

โดยการควบคุมกายประสาทสัมผัสและใจ โดยอาศัยวิเวกญาณ (discrimination) ที่ถูกต้องแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างปุรุषะและประภคิตี" สรุปแล้วโยคะก็คือความรู้และหลักปฏิบัติเพื่อนำไปสู่โมกษะหรือที่โยคะเรียกว่าไกวลยะ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไปนั่นเอง ดังในภควัทคีตา บทที่ 2 โศลก ที่ 39 ว่า คำสอนที่แนะนำท่าน (อรชุน) มาแล้วนี้ เป็นไปในแง่สงายะคราวนี้จึงฟังคำสอนแห่งโยคะ ซึ่งจะทำให้ท่านพ้นจากเครื่องผูกของกรรมด้วยการประกอบตามคำสอนนี้" หรือในบทที่ 3 โศลกที่ 3 ว่า แนะนำท่านผู้ไม่มีบาป ในโลกนี้มีปฏิบัติอยู่ 2 อย่าง ซึ่งอาตมา (ฤๅษณะ) ได้เคยกล่าวมาก่อนแล้ว เฉพาะพวกสงายะใช้ปฏิบัติตามหลักรู้ เฉพาะพวกโยคะใช้ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ (พิน ดอกบัว, 2555 : 239-241)

คำว่า โยคะ ใช้ในความหมายหลายอย่าง หมายถึง “วิธีการ” ก็ได้แต่โดยทั่วไปใช้ในความหมายว่า “รวม” คือรวมอาตมมันย้อยหรือชีวาตมันเข้ากับอาตมมันสากล หรือปรมาตมัน ในอุปนิษิตและภควัทคีตากล่าวว่า ในภาวะแห่งการหลงผิดอันต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารนั้น ชีวาตมันอยู่แยกจากปรมาตมัน เพราะฉะนั้น เพื่อขจัดบาปอกุศลและความทุกข์ให้หมดไป มนุษย์จึงต้องพยายามที่จะทำให้ชีวาตมันของตนเข้าร่วมเป็นเอกภาพกับอาตมมันสากลหรือปรมาตมัน การบรรลุถึงเอกภาพดังกล่าวหรือการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างชีวาตมันกับปรมาตมันนี้เองที่เรียกว่า “โยคะ” แต่คำว่า “โยคะ” ตามความหมายของปัทมยาลิผู้แต่งโยคสูตร นั้น มิได้หมายถึงการรวม หากหมายถึง วิริยะ หรือความพากเพียร นั่นคือพากเพียรเพื่อแยกปุรุषะออกอย่างเด็ดขาดจากประภคิตี เพื่อให้ปุรุषะซึ่งเป็นวิญญานบริสุทธิ์เข้าถึงสถานะแห่งโมกษะ เพราะฉะนั้นคำว่า “โยคะ” ตามความหมายของปัทมยาลิจึงหมายถึงวิธีการแห่งการบำเพ็ญเพียร โดยการควบคุมอินทรีย์ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ปลดเปลื้องร่างกายและจิตจากความเศร้าหมองทั้งมวล โดยมีความหลุดพ้นจากทุกข์หรือจากการ เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏเป็นจุดหมายปลายทาง (สุนทร ฐ รังษี, 2555 : 235)

คำว่า โยคะ แปลตามพยัญชนะว่า รวมเข้า หรือ ประกอบเข้าหมายความว่า รวมปัจเจกชีพหรือประกอบปัจเจกชีพเข้ากับสากลชีพ ปัจเจกะ ชีพ ได้แก่ อาตมมันหรือชีวาตมัน และสากลชีพ ได้แก่ พรหมันในปรัชญา อินเดียอื่น ๆ นั่นเอง ความหมายของโยคะดังกล่าวนี้ ตรงกับของปรัชญาเวทานตะ แต่ในภควัทคีตากล่าวว่า โยคะหมายถึง สภาพอันบริสุทธิ์ว่างจากโทมนัสเดือด ร้อนใด ๆ ส่วนอาจารย์ปัทมยาลิให้ความหมายของโยคะไว้ว่า ได้แก่ ความพยายามทางจิต เพื่อให้บรรลุถึงความสมบูรณ์เต็มที่ โดยวิธีควบคุมร่างกาย และใจและโดยวิธีปฏิบัติให้มีวิเวกญาณเกิดขึ้นเพื่อแยกปุรุषะออกจาก ประภคิตีได้อย่างเด็ดขาด (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2546 : 266-267)

จริยศาสตร์ของปรัชญาโยคะ

จุดหมายสูงสุดของปรัชญาโยคะ คือการบรรลุโมกษะ หรือการหลุดพ้นจากการ เวียนว่ายตายเกิด การหันทุกข์โดยเด็ดขาด ปรัชญาโยคะ เชื่อว่าการบรรลุโมกษะจะสำเร็จได้โดยวิธีการบริกรรมปฏิบัติตาม วิธีกระบวนกรแห่งโยคะอย่างเคร่งครัด สม่่าเสมอด้วยความเพียรอย่างยิ่ง จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติมี 2 นัยคือ การเจริญภาวนาถึงสมาธิ และการเสื่อมลง ของกิเลส 2) หลักปฏิบัติเพื่อบรรลุโมกษะเข้าถึงพรหมันมี 3 ทางคือ (1) กรรมโยคะ - ปฏิบัติตบะ โยคะ เช่น ทรมานร่างกายด้วย วิธีต่าง ๆ (2) ภักติโยคะ - การยอมมอบการถวายชีวิตต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ย่อมทำทุกอย่างเพื่อพระองค์ และการบูชา บวงสรวงสวดมนต์ (3) ญาณโยคะ (สุญาณโยคะ) - การบำเพ็ญสมาธิให้

เกิดวิเวกญาณเครื่องรู้ แจ่มตน เมื่อญาณนี้เกิดขึ้นจะทำให้ใจสะอาด บริสุทธิ์ แล้วจะไม่ต้องเกิดอีก เป็นอันถึง โมกษะ (นงเยาว์ ชาญณรงค์, 2542 : 267)

จริยศาสตร์ของโยคะ เริ่มต้นด้วยลักษณะและแบบต่าง ๆ ของโยคสมาธิ แต่ควรเข้าใจความหมายของคำว่า โยคะ ที่ใช้ในที่นี้เสียก่อนโยคะคำนี้มีได้หมายถึง การประกอบเข้าหรือการรวมเข้าอย่างทีกล่าว ข้างต้น แต่หมายถึง การดับพหุติต่าง ๆ ของจิตให้หมดไป (จิตต-วฤตตินิโรธ) ดังกล่าวแล้วว่า ความมุ่งหมายของโยคะก็เพื่อมิให้ปุรุषะ สำคัญตนว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพหุติของจิต แต่การจะเป็นไปดังนี้ได้ก็ต้องดับพหุติต่าง ๆ ของจิตให้หมดไป ก่อน ปุรุषะจึงจะหยุดสำคัญตนผิด (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2555 : 280)

จุดหมายสูงสุดของลัทธิโยคะ ก็คือการให้ปุรุषะได้รู้อย่างแจ่มแจ้งว่า ตัวเองไม่ใช่ประภคติ ไม่ใช่จิตที่กระโดด โลดเต้นรับอารมณ์ต่างๆ เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ก็จะทำให้ปุรุषะแยกตัวออกจากประภคติกลับคืนสู่ โมกษะหรือไภวณะ สภาวะที่บริสุทธิ์ของตนตามเดิม ไม่ต้องมากระโดดโลดเต้นให้เหน็ดเหนื่อย มีความทุกข์ตาม การแสดงของจิตอีกต่อไป ดังนั้นลัทธิโยคะจึงได้วางวินัยสำหรับ ควบคุมกาย วาจา ใจ เพื่อนำปุรุषะไปสู่ไภวณะไว้ 8 ข้อ เรียกว่า อัษฎางโยคะ โดยต้องปฏิบัติสืบทอดกันไปตามลำดับจากต่ำไปหาสูง

บทวิเคราะห์

จริยศาสตร์ตามหลักปรัชญาโยคะ เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรมในเชิงปรัชญาของโยคะ ซึ่ง มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมและความสมดุลของชีวิตผ่านการฝึกฝนทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ หลักปรัชญา โยคะมิใช่เพียงการฝึกท่าทางทางกาย (อาสนะ) แต่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีรากฐานมาจากหลักศีลธรรมที่ เข้มแข็ง เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถลดละกิเลส และนำตนเองไปสู่ความสงบและความหลุดพ้น โยคะตามแนวทาง ของ ปตัญชลี (Patanjali) ซึ่งถือเป็นบิดาแห่งโยคะ ได้เสนอ อัษฎางคโยคะ (โยคะแปดขั้น) ซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ การพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดย สองขั้นแรกของโยคะ ได้แก่ “ยามะ” และ “นียามะ” ถือเป็นหลักจริยศาสตร์พื้นฐานที่ผู้ฝึกโยคะต้องปฏิบัติ ยามะเป็นหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและสังคม นียามะเป็นหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง อุทิศตนให้กับสิ่งสูงสุด หมายถึง การ ยอมรับสัจธรรมของชีวิต เมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในโยคะอย่างจริงจัง จะส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข มากขึ้น บุคคลที่ฝึก นียามะ จะมีระเบียบวินัยในชีวิต มีความเคารพซึ่งกันและกัน และไม่ตกอยู่ในกิเลสหรือความ โลก หลักจริยศาสตร์ของโยคะมุ่งไปสู่ การหลุดพ้นจากทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของโยคะ อันหมายถึงการเข้าถึง สภาวะแห่งสันติสุขภายใน

บทสรุป

จริยศาสตร์ตามหลักปรัชญาโยคะเป็นแนวทางที่มุ่งเน้น การพัฒนาคุณธรรม ความสมดุล และการหลุดพ้น จากทุกข์ ผ่านการปฏิบัติหลัก ยามะและนียามะ ซึ่งเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตที่ดี การนำจริยศาสตร์ของ โยคะมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมจิตใจ ลดละกิเลส และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การปฏิบัติ นียามะ ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าสู่สภาวะสมาธิได้ง่ายขึ้น ซึ่งนำไปสู่ ปัญญาและการรู้แจ้งในธรรมชาติ

ของชีวิตการเข้าใจปรัชญาโยคะและนำไปประยุกต์ใช้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดความสงบภายในเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมให้สังคมเป็นสังคมที่มีคุณธรรม และนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง หลักจริยศาสตร์ของโยคะมุ่งไปสู่ การหลุดพ้นจากทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของโยคะ อันหมายถึงการเข้าถึง สภาวะแห่งสันติสุขภายใน การนำไปใช้ในระดับบุคคล ฝึกฝนจริยธรรมผ่าน ยามะและนียามะ ปฏิบัติสมาธิและเจริญสติในชีวิตประจำวัน ลดความโลภและความต้องการที่ไม่จำเป็น การนำไปใช้ในระดับสังคม ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้งในครอบครัวและองค์กร สนับสนุนการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม การนำไปใช้ในระดับจิตวิญญาณ ฝึกฝนโยคะให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ใช้หลักโยคะเป็นแนวทางสู่การพัฒนาทางจิตวิญญาณ เข้าถึงสภาวะจิตที่บริสุทธิ์และสงบสุข ปรัชญาโยคะเน้นให้บุคคลลดความยึดติดในสิ่งที่ไม่จำเป็น อันนำไปสู่ความสงบทางจิตใจและการลดทุกข์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยศาสตร์โยคะกับแนวคิดทางศาสนา หลัก อหิงสา มีความคล้ายคลึงกับหลักเมตตาในพระพุทธศาสนา หลัก พรหมจริยา สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตอย่างสำรวมของพระสงฆ์ สวาทายะ คล้ายกับการศึกษาธรรมในศาสนาต่างๆ เมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในโยคะอย่างจริงจัง จะส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขมากขึ้น จะมีระเบียบวินัยในชีวิตร มีความเคารพซึ่งกันและกัน และไม่ตกอยู่ในกิเลส ทำให้เกิดความไว้วางใจในสังคมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซนปรินต์ติ้ง.
- ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์, & พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2561). *ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์ theories and ethical problem*. กรุงเทพฯ: บริษัท คอมม่า ดีไซน์แอนด์พริ้นท์ จำกัด.
- ดวงดาว กิริติกานนท์. (2553). *จริยศาสตร์ ethics*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2542). *ปรัชญาอินเดีย Indian philosophy*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญมี แทนแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์ (ethics)*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นต์ติ้ง เฮ้าส์.
- พิน ดอกบัว. (2555). *ปวงปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- วรรณวิภา มาลัยนวล. (2554). *โยคะ ธรรมะ สมดุลชีวิต*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- สุนทร ณ รังษี. (2545). *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2546). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2555). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

